

הַלְבוֹת בְּרַבַּת הַכּוֹהֲנִים פֶּרֶק יד

א. בַּשְּׁחִירִית בַּמוֹסֵף וּבַנְּעִילָה, הַכּוֹהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן; אֲבָל בַּמִּנְחָה, אֵין נִשְׂיָאת כַּפִּים, מִפְּנֵי שֶׁבַּמִּנְחָה כָּבֵד סָעְדוּ כָּל הָעָם וְשָׂמָא שְׁתּוּ הַכּוֹהֲנִים יַיִן, וְשָׂכוֹר אָסוּר בַּנִּשְׂיָאת כַּפִּים. וְאַפְלוּ בַּיּוֹם הַתַּעֲנִית, אֵין נוֹשְׂאִין כַּפֵּיהֶם בַּמִּנְחָה: גְּזֵרָה מִנְחָה שְׁלַתַּעֲנִית, מִפְּנֵי מִנְחָה שְׁלֹכָל יוֹם.

ב. בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בַּתַּעֲנִית שְׁמַתְפַּלְלִין בּוּ מִנְחָה וְנִעִילָה כְּגוֹן צוּם כָּפוּר, וְתַעֲנִית צָבוּר; אֲבָל תַּעֲנִית שְׂאִין בּוּ נִעִילָה כְּגוֹן תַּשְׁעָה בָּאֵב, וְשִׁבְעָה עָשָׂר בַּתְּמוּז, הוֹאִיל וּתְפִלַּת מִנְחָה שְׁלֵהֶן סָמוּךְ לְשִׁקִּיעַת הַחֲמָה הָרִי זֶה נִרְאִית כַּנְּעִילָה וְאִינָה מִתְחַלֶּפֶת בַּמִּנְחָה שְׁלֹכָל יוֹם, וּלְפִיכֶךְ יֵשׁ בָּהּ נִשְׂיָאת כַּפִּים. וְכוּהֶן שְׁעָבֵר וְעָלָה לְדוּכָן בַּמִּנְחָה שְׁלִיּוֹם הַפְּפוּרִים הוֹאִיל וְהַדְּבָר יָדוּעַ שְׂאִין שֵׁם שְׁכָרוֹת, הָרִי זֶה נוֹשָׂא אֶת כַּפּוּי; וְאֵין מוֹרִידִין אוֹתוֹ, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ פָּסוּל הִיא, וּלְפִיכֶךְ הוֹרִידוּהוּ.

ג. כִּיצַד הִיא נִשְׂיָאת כַּפִּים בַּגְּבוּלִין: בָּעֵת שִׁיגִיעַ שְׁלִיחַ צָבוּר לְעִבּוּדָה, כְּשִׂיאֵמֹר רָצָה, כָּל הַכּוֹהֲנִים הָעוֹמְדִין בְּבֵית הַכִּנְסֶת, נֶעְקְרִין מִמְּקוֹמָן וְהוֹלְכִין וְעוֹלִין לְדוּכָן; וְעוֹמְדִין שָׁם, פְּנִיָּהֶם לְמוֹל הַהִיכָל וְאַחֲרֵיהֶם כָּלִפִּי הָעָם, וְאַצְבָּעוֹתֵיהֶם כְּפוּפוֹת לְתוֹךְ כַּפֵּיהֶן, עַד שִׁישְׁלִים שְׁלִיחַ צָבוּר הַהוּדְיָה; מַחֲזִירִין פְּנִיָּהֶם כָּלִפִּי הָעָם, וּפּוֹשְׁטִין אֶצְבָּעוֹתֵיהֶן, וּמַגְבִּיהִין יְדֵיהֶם כְּנֶגֶד כְּתִפֵּיהֶן, וּמִתְחִילִין "יְבָרְכֶךָ" (בַּמִּדְבָּר ו, כד); וְשְׁלִיחַ צָבוּר מְקַרָּא אוֹתָם, מְלָה מְלָה, וְהֵם עוֹנִין, שֶׁנֶּאֱמָר "אָמֹר, לָהֶם" (בַּמִּדְבָּר ו, כג), עַד שֶׁמְשַׁלְּמִין פָּסוּק רֵאשׁוֹן, וְכָל הָעָם עוֹנִין אִמֵּן. וְחוֹזֵר שְׁלִיחַ צָבוּר וּמְקַרָּא אוֹתָם פָּסוּק שְׁנֵי מְלָה מְלָה, וְהֵם עוֹנִים, עַד שֶׁמְשַׁלְּמִין פָּסוּק שְׁנֵי, וְכָל הָעָם עוֹנִין אִמֵּן. וְכֵן בַּפָּסוּק שְׁלִישִׁי.

ד. כְּשִׁישְׁלִימוּ הַכּוֹהֲנִים שְׁלוֹשָׁה הַפָּסוּקִין, מִתְחִיל שְׁלִיחַ צָבוּר בַּבִּרְכָּה אַחֲרוֹנָה שְׁלַתְפִּלָּה שֶׁהִיא שֵׁם שְׁלוֹם, וְהַכּוֹהֲנִים מַחֲזִירִין פְּנִיָּהֶם כָּלִפִּי הַקֹּדֶשׁ, וְאַחֵר כֶּךָ קוֹפְצִין אֶצְבָּעוֹתֵיהֶם; וְעוֹמְדִין שָׁם בְּדוּכָן עַד שִׁיגְמֹר הַבִּרְכָּה, וְחוֹזֵרִין לְמְקוֹמָן.

ה. אֵין הַמְקַרָּא רִשְׁאֵי לְהַקְרוֹת לַכּוֹהֲנִים, עַד שִׁיכָּלָה אִמֵּן מִפִּי הַצָּבוּר; וְאֵין הַכּוֹהֲנִים רִשְׂאִין לְהִתְחִיל בַּבִּרְכָּה, עַד שִׁיכָּלָה הַצָּבוּר מִפִּי הַמְקַרָּא; וְאֵין הַצָּבוּר עוֹנִים אִמֵּן, עַד שֶׁתְּכָלָה הַבִּרְכָּה מִפִּי הַכּוֹהֲנִים; וְאֵין הַכּוֹהֲנִים מִתְחִילִין בַּבִּרְכָּה אַחֲרָת, עַד שִׁיכָּלָה אִמֵּן מִפִּי הַצָּבוּר. וְאֵין שְׁלִיחַ צָבוּר רִשְׁאֵי לַעֲנוֹת אִמֵּן אַחֵר הַכּוֹהֲנִים כְּשֶׁאֵר הָעָם, שֶׁמָּא תִטְרָף דַּעְתּוֹ וְלֹא יָדַע אִיזוֹ בִּרְכָּה מְקַרָּא אוֹתָם, אִם פָּסוּק שְׁנֵי, אוֹ שְׁלִישִׁי.

ו. אֵין הַכּוֹהֲנִים רִשְׂאִין לְהַחֲזִיר פְּנִיָּהֶם מִן הַצָּבוּר, עַד שִׁיתְחִיל שְׁלִיחַ צָבוּר שֵׁם שְׁלוֹם; וְאֵינֶן רִשְׂאִין לַעֲקֹר רַגְלֵיהֶם מִמְּקוֹמָן, עַד שִׁיגְמֹר שְׁלִיחַ צָבוּר שֵׁם שְׁלוֹם; וְאֵינֶן רִשְׂאִין לְכַף קִשְׁרֵי אֶצְבָּעוֹתֵיהֶן, עַד שִׁיחֲזִירוּ פְּנִיָּהֶם מִן הַצָּבוּר. וּמִתְקַנּוֹת רַבֵּן יוֹחָנָן, שֶׁלֹּא יַעֲלוּ הַכּוֹהֲנִים לְדוּכָן בְּסִנְדְּלִיָּהֶן, אֶלָּא עוֹמְדִים יַחֲפִים.

ז. כְּשִׁיחֲזִיּוּ הַכּוֹהֲנִים מִבְּרַכִּין אֶת הָעָם, לֹא יִבִּיטוּ בָּעָם, וְלֹא יִסִּיחוּ דַּעְתָּן; אֶלָּא יִהְיוּ עֵינֵיהֶם כְּנֶגֶד הָאָרֶץ, כְּעוֹמֵד בַּתְּפִלָּה. וְאֵין אָדָם רִשְׁאֵי לְהִסְתַּכֵּל בַּפְּנֵי הַכּוֹהֲנִים, בַּשְּׁעָה שֶׁהֵם מְבָרְכִין.

כְּדִי שְׁלֹא יִסִּיחַ דַּעְתּוֹ; אֲלֵא כָּל הָעַם מִתְכַּוְּנִין לִשְׁמַע הַבְּרָכָה, וּמִכְוָּנִין פְּנִיָּהֶם כְּנֶגֶד פְּנֵי הַכּוֹהֲנִים, וְאֵינָן מִבִּיטְיִן בְּפָנֵיהֶם.

ח. אִם הָיָה הַכּוֹהֵן הַמְּבָרֵךְ אֶחָד, מִתְחִיל לְבָרֵךְ מֵעַצְמוֹ, וְשֹׁלֵיחַ צַבּוּר מִקְרָא אוֹתוֹ מְלָה מְלָה, כִּמּוֹ שְׁאֻמְרָנוּ. הָיוּ שְׁנַיִם אוֹ יֶתֶר, אֵינָן מִתְחִילִין לְבָרֵךְ, עַד שִׁיקְרָא לָהֶם שְׁלִיחַ צַבּוּר תַּחֲלָה וְאוֹמֵר לָהֶם כּוֹהֲנִים, וְהֵם עֹנִים וְאוֹמְרִין "יְבָרְכֶךָ" (במדבר ו, כד); וְהוּא מִקְרָא אוֹתָן מְלָה מְלָה, עַל הַסֵּדֶר שְׁאֻמְרָנוּ.

ט. פִּיצַד בְּרֶכֶת כּוֹהֲנִים בַּמִּקְדָּשׁ: הַכּוֹהֲנִים עוֹלִין לְדוֹכָן, אַחֵר שִׁישְׁלִימוּ עֲבוֹדַת תְּמִיד שְׁלֹשָׁה, וּמִגְבִּיהִין יְדֵיהֶם לְמַעַלָּה עַל גְּבִי רֹאשֵׁיהֶם וְאַצְבָּעוֹתֵיהֶם פְּשוּטוֹת, חוּץ מִכּוֹהֵן גָּדוֹל שְׁאֵינוֹ מִגְבִּיָּה יָדָיו לְמַעַלָּה מִן הַצֵּיץ; וְאַחַד מִקְרָא אוֹתָם, מְלָה מְלָה, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׁין בְּגִבּוּלִין, עַד שִׁישְׁלִימוּ שְׁלֹשֶׁת הַפְּסוּקִים. וְאֵין הָעַם עֹנִין אַחֵר כָּל פְּסוּק, אֲלֵא עוֹשִׁין אוֹתָהּ בַּמִּקְדָּשׁ בְּרָכָה אַחַת. וּכְשִׁישְׁלִימוּ, כָּל הָעַם עֹנִין, בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם.

י. וְאוֹמְרִין אֶת הַשֵּׁם, כְּכַתְּבוּ, וְהוּא דָּבָר הַנִּהְגָּה מִיּוֹד הָא וְאוֹ הָא, וְזֶה הוּא הַשֵּׁם הַמְּפָרֵשׁ הָאֻמּוֹר בְּכָל מָקוֹם. וּבְמִדִּינָה, אוֹמְרִין אוֹתוֹ בְּכַנּוּיוֹ, וְהוּא אֶלֶף דָּאל נוּן יוֹד, שְׁאֵין מִזְכִּירִין אֶת הַשֵּׁם כְּכַתְּבוּ אֲלֵא בַּמִּקְדָּשׁ בְּלֶבֶד. וּמִשְׁמַת שְׁמַעוֹן הַצַּדִּיק, פָּסְקוּ הַכּוֹהֲנִים מִלְּבָרֵךְ בַּשֵּׁם הַמְּפָרֵשׁ, אִפְּלוּ בַּמִּקְדָּשׁ כְּדִי שְׁלֹא יִלְמַד אוֹתוֹ, מִי שְׁאֵינוֹ הֶגְוִן; וְלֹא הָיוּ חֲכָמִים הָרֹאשׁוֹנִים מִלְּמַדִּין שֵׁם זֶה לְתַלְמִידֵיהֶן וּבְנֵיהֶם הַהֶגְוִנִים, אֲלֵא אַחַת לְשֶׁבַע שָׁנִים. כָּל זֶה, גְּדֻלָּה לְשִׁמוֹ הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא.

יא. אֵין בְּרֶכֶת כּוֹהֲנִים נֶאֱמָרַת בְּכָל מָקוֹם אֲלֵא בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שְׁנֶאֱמַר "כֹּה תְּבָרְכוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר ו, כג): כֵּן לְמַדּוֹ שׁוֹמְעֵי שְׁמוּעָה מִמַּלְשָׁה רַבֵּנוּ "כֹּה תְּבָרְכוּ", בַּעֲמִידָה; "כֹּה תְּבָרְכוּ", בְּנִשְׂיַאת כַּפַּיִם; "כֹּה תְּבָרְכוּ", בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ; "כֹּה תְּבָרְכוּ", פָּנִים כְּנֶגֶד פָּנִים; "כֹּה תְּבָרְכוּ", בְּקוֹל רֶם; "כֹּה תְּבָרְכוּ", בַּשֵּׁם הַמְּפָרֵשׁ, וְהוּא שִׁיחָיָה בַּמִּקְדָּשׁ, כִּמּוֹ שְׁאֻמְרָנוּ.

יב. אֵין הַכּוֹהֲנִים רִשְׁאִין בְּכָל מָקוֹם, לְהוֹסִיף בְּרָכָה עַל שְׁלֹשֶׁת הַפְּסוּקִין, כְּגוֹן "ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵכֶם, יִסֵּף עֲלֵיכֶם כֶּכֶם . . .". (דברים א, יא), וְכִיוּצָא בּוֹ לֹא בְּקוֹל רֶם, וְלֹא בְּלִחָשׁ: שְׁנֶאֱמַר "לֹא תִסְפוּ, עַל-הַדָּבָר" (דברים ד, ב).

יג. בַּשָּׁעָה שֶׁכָּל כּוֹהֵן עוֹלָה לְדוֹכָן, כִּשְׁהוּא עוֹקֵר רִגְלָיו לַעֲלוֹת, אוֹמֵר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ, שֶׁתְּהִיָּה הַבְּרָכָה הַזֹּאת שְׁצוּיָתָנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל בְּרָכָה שְׁלֵמָה, וְאַל יְהִי כֹה מְכַשׁוּל וְעוֹזֵן, מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. וְקֵדָם שִׁיחֲזִיר פָּנָיו לְבָרֵךְ אֶת הָעַם, מְבָרֵךְ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְשָׁתוֹ שְׁלֵאֲהָרוֹן, וְצוּנוּ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּאַהֲבָה; וְאַחֵר כֵּן מַחֲזִיר פָּנָיו לַצַּבּוּר, וּמִתְחִיל לְבָרְכָם. וּכְשִׁמְחֲזִיר פָּנָיו מִן הַצַּבּוּר אַחֵר שֶׁהַשְּׁלִים, אוֹמֵר עָשִׂינוּ מַה שֶּׁגִּזְרַתְּ עָלֵינוּ, עֲשֵׂה עִמָּנוּ מַה שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ, "הַשְׁקִיפָה מִמַּעַן קִדְּשֶׁךָ מִן-הַשָּׁמַיִם, וּבָרֵךְ אֶת-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל" (דברים כו, טו).

יד. כְּשִׁמְחֲזִירִין הַכּוֹהֲנִים פְּנִיָּהֶם לַצַּבּוּר לְבָרְכָם, וּכְשִׁמְחֲזִירִין פְּנִיָּהֶם מִן הַצַּבּוּר אַחֵר שֶׁמְבָרְכִין, לֹא יַחֲזִירוּ אֲלֵא דֶּרֶךְ יָמִין, בְּכָל מָקוֹם; וְכֵן כָּל פּוֹנוֹת שִׁיחָיָה אָדָם פּוֹנֶה, לֹא יְהִיוּ אֲלֵא דֶּרֶךְ יָמִין.

טו. במקדש מברכין ברכת כוהנים פעם אחת ביום, אחר תמיד שלשחר: באים ועומדים על מעלות האולם, ומברכין בדרך שאמרנו. אבל במדינה מברכין אותה אחר כל תפלה חוץ ממנחה, כמו שאמרנו. ובכל מקום, משתדלין שיהיה המקרא אותן ישראל שנאמר "אמור, להם" (במדבר ו, כג), מכלל שאין המקרא מהן.

הלכות ברכת כוהנים פרק טו

א. ששה דברים, מונעין נשיאת כפים הלשון, והמומין, והעברה, והשנים, והיין, וטמאת הידים.

ב. הלשון פיצד: העלגין שאין מוציאין את האותיות כתקנן, כגון שקורין לאלפין עינין, ולעינין אלפין, או לשבילת סבילת, וכיוצא בהן אין נושאין את כפיהם. וכן כבדי פה וכבדי לשון, שאין דבריהם נכרין לכל אין נושאין את כפיהם.

ג. המומין פיצד: כוהן שיש מומין בידי או בפניו או ברגליו, כגון שהיו אצבעותיו עקומות או עקשות, או שהיו ידיו בהקניות לא ישא את כפיו, לפי שהעם מסתכלין בו. מי שהיה רירו יורד על זקנו בשעה שהוא מדבר, וכן סומה באחת מעיניו לא ישא את כפיו; ואם היה דש בעירו והיו הכל רגילין בזה הסומה באחת מעיניו, או בזה שרירו זב מתר, לפי שאין העם מסתכלין בו. וכן מי שהיו ידיו צבועות אסטים ופואה, לא ישא את כפיו; ואם רב אנשי אותה העיר, מלאכתן בכף מתר, לפי שאין מסתכלין בו.

ד. העברה פיצד: כוהן שהרג את הנפש, אפלו בשגגה אף על פי שעשה תשובה, לא ישא את כפיו: שנאמר "ידיכם, דמים מלאו" (ישעיהו א, טו), וכתוב "ובפרשכם כפיכם, אעלים עיני מכם" (שם). וכוהן שעבד עבודה זרה בין באנס, בין בשגגה אף על פי שעשה תשובה, אינו נושא את כפיו לעולם: שנאמר "לא יעלו כהני הבמות . . ." (מלכים ב כג, ט); וברכה בעבודה, שנאמר "לשרתו ולברך בשמו" (דברים י, ח). וכן כוהן שנשתמד לעבודה זרה אף על פי שחזר בו, אינו נושא את כפיו לעולם. ושאר העברות, אין מונעין.

ה. השנים פיצד: כוהן נער לא ישא את כפיו, עד שיתמלא זקנו. והיין פיצד: מי ששתה רביעית יין חי בבת אחת אינו נושא את כפיו, עד שיסור יינו מעליו, לפי שהקשה ברכה לעבודה. ששתה רביעית בשתי פעמים, או שנתן לתוכה מעט מים מתר; ואם שתה יתר מרביעית אף על פי שהיה מזוג, ואף על פי ששתהו בכמה פעמים לא ישא את כפיו, עד שיסור יינו מעליו. וכמה היא רביעית, אצבעים על אצבעים על רום אצבעים וחצי אצבע וחמש אצבע. וזה האצבע שמושחין בו בכל התורה כלה, הוא הגדל; והוא הנקרא בהן היד.

ו. טמאת הידים פיצד: כוהן שלא נטל ידיו, לא ישא את כפיו; אלא נוטל ידיו במים עד הפרק, בדרך שמקדשין לעבודה, ואחר כך מברך, שנאמר "שאו-ידכם קדש; וברכו, את-ה'" (תהילים קלד, ב). והחלל אינו נושא את כפיו, לפי שאינו בכהונו.

ו. כוהן שלא היה לו דבר מכל אלו הדברים המונעין אותו נשיאות כפים אף על פי שאינו חכם ואינו מדקדק במצוות, או שהיו הבריות מרננין אחריו, או שלא היה משאו ומתנו בצדק הרי זה נושא את כפיו, ואין מונעין אותו: לפי שזו מצות עשה על כל כוהן וכוהן שראוי לנשיאת כפים, ואין אומרים לאדם רשע הוסף רשע והמנע מן המצוות.

ח. ואל תתמה ותאמר, ומה תועיל ברכת הדיוט זה שאין קבול הברכה תלוי בכוהנים, אלא בהקדוש ברוך הוא: שנאמר "ושמו את-שמי, על-בני ישראל; ואני, אברכם" (במדבר ו, כז) הכוהנים עושים מצוה שנצטוו בה, והקדוש ברוך הוא ברחמיו מברך את ישראל כחפצו.

ט. עם שהן אחורי הכוהנים, אינן בכלל הברכה; והעומדין מצדיהן, הרי הן בכלל הברכה. ואם היתה מחצה בין הכוהנים ובין העם המתברכין, אפלו היא חומה שלברזל, הואיל ופניהן למול פני הכוהנים, הרי הן בכלל הברכה.

י. נשיאת כפים בעשרה, וכוהנים מן המנין. בית הכנסת שכלו כוהנים, כלן נושאים את כפיהן; ולמי הן מברכין, לאחיהם שבצפון ולאחיהם שבדרום; ומי עונה אחריהם אמן, הנשים והטף. ואם נשאר שם עשרה כוהנים יתר על אלו שעלו לדוכן העשרה עונין אמן, והשאר מברכין.

יא. צבור שלא היה בהן כוהן אלא שליח צבור לבדו, לא ישא את כפיו; ואם הבטחתו היא שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפלתו, רשאי. ואם אין להן כוהן כלל כשיגיע שליח צבור לשם שלום, אומר אלהינו ואלהי אבותינו, ברכנו בברכה המשלשת בתורה האמורה לאהרון ולבניו כוהנים עם קדושיה, כאמור "וברכה ה', וישמרה. יאר ה' פניו אליה, ויחנה. ישא ה' פניו אליה, וישם לה שלום. ושמו את-שמי, על-בני ישראל; ואני, אברכם" (במדבר ו, כד-כז). ואין העם עונין אמן, ומתחיל ואומר שים שלום.

יב. כוהן שנשא כפיו בבית הכנסת זו, והלך לבית הכנסת אחר, ומצא צבור שמתפללין, ולא הגיעו לברכת כוהנים נושא ידיו להן, ומברכם; ואפלו כמה פעמים ביום.

יג. כוהן שלא עקר רגליו ממקומו לעלות לדוכן בשעה שאמר שליח צבור רצה, שוב אינו עולה באותה התפלה; אבל אם עקר רגליו לעלות אף על פי שלא הגיע לדוכן אלא לאחר העבודה, הרי זה עולה ומברך.

יד. כל כוהן שאינו עולה לדוכן, אף על פי שבטל מצות עשה אחת הרי הוא כעובר על שלושה עשה: "פה תברכו" (במדבר ו, כג), "אמור, להם" (שם), "ושמו את-שמי" (במדבר ו, כז). וכל כוהן שאינו מברך, אינו מתברך. וכל כוהן המברך מתברך, שנאמר "ואברכה, מברכיה" (בראשית יב, ג).

הלכות תפלין ומזוזה וספר תורה

יש בכללן חמש מצוות עשה; וזה הוא פָּרֶטֶן: (א) להיות תפלין על הראש; (ב) לקשרן על היד; (ג) לקבוע מזוזה בפתחי השערים; (ד) לכתב כל איש ספר תורה לעצמו; (ה) לכתב המלך ספר שני לעצמו כדי שיהיו לו שני ספרי תורה. ובאור כל המצוות האלו בפרקים אלו.

הלכות תפלין פרק א

א. ארבע פרשיות אלו שהן "קדש-לי" (שמות יג, ב), ו"והיה כי-יבאך" (שמות יג, יא) שבספר ואלה שמות, ו"שמע" (דברים ו, ד), ו"והיה, אם-שמע" (דברים יא, ג) הן שנכתבות בפני עצמן, ומחפין אותן בעור, ונקראין תפלין; ומניחין אותן על הראש, וקושרין אותן על היד. ואפלו קצו שלאות אחת מארבע הפרשיות, מעכב את כלן מן התורה, עד שיהיו נכתבות שלמות, כתקנן.

ב. וכן שתי פרשיות שבמזוזה שהן "שמע" (דברים ו, ד) "והיה, אם-שמע" (דברים יא, ג) אפלו אות אחת משתי הפרשיות, אם חסר קצו, עכב מן התורה, עד שיהיו שתיהן נכתבות שלמות. וכן ספר תורה שחסר אפלו אות אחת, פסול.

ג. עשרה דברים יש בתפלין כלן הלכה למשה מסיני, וכלם מעכבין; לפיכך אם שנה באחת מהן, הרי התפלין פסולות. שנים מהן בכתיבתן, ושמונה בחפזין וקשירת רצועותיהן; ואלו הן השנים שבכתיבתן שכותבין אותן בדיו, ושהיו נכתבות על הקלף.

ד. פיצד מעשה הדיו: מקבצין העשן שלשמונים, או שלזפת ושעוה וכיוצא בהן; וגובלין אותו בשרף האילן, ובמעט דבש, ולותתין אותו הרבה ודכין אותו, עד שיעשה ריקקין; ומיבשין אותו, ומצניעין אותו. ובשעת כתיבה, שורהו במי עפצא וכיוצא בו וכותב בו שאם תמחקנו, ימחק. וזה הוא הדיו שמצוה מן המבחר, לכתב בו ספרים תפלין ומזוזות; ואם כתב שלשתן במי עפצא וקלקנתוס, שהוא עומד ואינו נמחק בשרים.

ה. אם פן מה מעטה ההלכה שנאמרה למשה מסיני, שיהיו כותבין בדיו למעט שאר מיני צבעונים, כגון האדם והירק וכיוצא בהן: שאם כתב בספרים או בתפלין או במזוזות אפלו אות אחת, בשאר מיני צבעונין או בזהב הרי אלו פסולין.

ו. שלושה עורות הן גויל, וקלף, ודוכסוסטוס. פיצד: לוקחין עור הבהמה או עור החיה, ומעבירין שער ממנו תחלה; ואחר כך מולחין אותו במלח, ואחר כך מעבדין אותו בקמח; ואחר כך בעפצא וכיוצא בו, מדברים שמקבצין את העור ומחזקין אותו. וזה הוא הנקרא גויל.

ז. ואם לקחו העור אחר שהעבירו שער, וחלקו אותו בעביו לשנים, כמו שהעבדין עושין, עד שיעשה שני עורות אחד דק, והוא שממול השער, ואחד עבה, והוא שממול הבשר ועבדו אותו במלח, ואחר כך בקמח, ואחר כך בעפצא וכיוצא

בו: זה החלק שממול השער, נקרא דוכסוסטוס; וזה שממול
הבשר, נקרא קלף.

ח. הלכה למשה מסיני, שיהיו כותבין ספר תורה על הגויל,
וכותבין במקום השער; ושיהיו כותבין התפלין על הקלף,
וכותבין במקום הבשר; ושיהיו כותבין המזוזה על דוכסוסטוס,
וכותבין במקום השער. וכל הכותב בקלף במקום שער, או
שכתב בגויל ובדוכסוסטוס במקום בשר פסל.

ט. אף על פי שכך היא הלכה למשה מסיני, אם כתב ספר תורה
על הקלף, כשר; ולא נאמר גויל, אלא למעט הדוכסוסטוס,
שאם כתב עליו, הספר פסול. וכן אם כתב המזוזה על הקלף או
על הגויל, כשרה; לא נאמרה על הדוכסוסטוס, אלא למצוה.

י. אין כותבין ספרים תפלין ומזוזות, על גבי עור בהמה טמאה
וחיה ועוף הטמאין; אבל כותבין על גבי עור בהמה וחיה ועוף
הטהורים, ואפלו גבלות וטרפות שלהן. ואין כותבין על גבי
עור הדג הטהור, מפני הזהמה, שאין זהמתו פוסקת בעבדה.

יא. גויל שלספר תורה, וקלף שלתפלין או שלספר תורה צריך
לעבד אותן לשמן; ואם עבדן שלא לשמן, פסולין. לפיכך אם
עבדן הגוי פסולין, אף על פי שאמרנו לו לעבד עור זה לשם
הספר או לשם התפלין: שהגוי על דעת עצמו הוא עושה, לא
על דעת השוכר אותו. לפיכך כל דבר שצריך מעשה לשמו אם
עשהו הגוי, פסול. ומזוזה, אינה צריכה עבדה לשמה.

יב. הלכה למשה מסיני, שאין כותבין ספר תורה ולא מזוזה,
אלא בשרטוט; אבל תפלין, אינן צריכין שרטוט, לפי שהן
מחפין. ומתר לכתב תפלין ומזוזות, שלא מן הכתב, שהכל
גורסין פרשיות אלו; אבל ספר תורה, אסור לכתב בו אפלו אות
אחת, שלא מן הכתב.

יג. ספר תורה תפלין ומזוזות שכתבן מין, ישרפו. כתבן גוי,
או ישראל משמד, או מוסר, או עבד, או אשה, או קטן הרי
אלו פסולין ויגנזו: שנאמר "וקשרתם . . . וכתבתם" (דברים
ו, ח-ט; דברים יא, יח-כ) כל שמזהר על הקשירה ומאמין בה, הוא
שכותב. נמצאו ביד מין ואין ידוע מי כתבן, יגנזו; נמצאו ביד
גוי, כשרים. ואין לוקחין ספרים תפלין ומזוזות מן הגויים
ביתר על דמיהן, שלא להרגיל אותם לגנבם ולגזלם.

יד. ספר תורה תפלין ומזוזות, שכתבן על גבי עור בהמה וחיה
ועוף הטמאים, או על גבי עורות שאינן מעבדין, או שכתב ספר
תורה או תפלין על עור שלא עבדו לשמן הרי אלו פסולין.

טו. הכותב ספר תורה תפלין ומזוזות, ובשעת כתיבה לא היתה
לו פונה, וכתב אזכרה מן האזכרות שבהן, שלא לשמן פסולין.
לפיכך הכותב את השם אפלו מלך ישראל שואל בשלומו, לא
ישיבנו; היה כותב שנים שלושה שמות הרי זה מפסיק ביניהן,
ומשיב.

טז. הטובל את הקלמוס לכתב את השם לא יתחיל מאותו
השם, אבל מתחיל הוא מאות שלפניו. שכח לכתב את השם,
תולה אותו בין השטות; אבל מקצת השם בשטה ומקצתו תלוי,
פסול. ובשאר התבות אם שכח, כותב מקצת התבה בשטה
ומקצתה למעלה. במה דברים אמורים, בספר תורה; אבל

בַּמְּזוּזוֹת וּתְּפִלִּין, אֵין תּוֹלִין בָּהֶן אֶפְלוּ אוֹת אַחַת, אֲלֹא אִם שָׁכַח
אֶפְלוּ אוֹת אַחַת, גּוֹנֵז מֵה שֶׁכָּתַב וְכוּתֵּב אַחֶרֶת. וּמִתָּר לְכַתֵּב אֶת
הַשֵּׁם עַל מְקוֹם הַגֶּרֶד, וְעַל מְקוֹם הַמַּחֲק, בְּכָלֶם.

יז. כּוֹתְבֵי סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, אֲסוּר לָהֶם לְהַפִּךְ אֶת הִירִיעָה
עַל פָּנֶיהָ; אֲלֹא פּוֹרֵס עָלֶיהָ בַּגָּד, אוֹ כּוֹפֶלֶה.

יח. סֵפֶר תּוֹרָה תְּפִלִּין וּמְזוּזָה, שְׁאֵמֵר הַסּוֹפֵר אַחֵר שִׁיָּצְאוּ מִתַּחַת
יָדוֹ, לֹא כְּתַבְתִּי הָאֲזָכְרוֹת שֶׁבָּהֶן לְשֵׁמֶן אֵינוֹ נֶאֱמָן לְפִסְלָן, אֲבָל
נֶאֱמָן לְהַפְסִיד כָּל שְׂכָרוֹ. וְלָמָּה אֵינוֹ נֶאֱמָן לְפִסְלָן שְׁמָא לֹא
נִתְּכּוֹן אֲלֹא לְהַפְסִיד עַל הַלּוּקָח, אוֹ עַל זֶה שֶׁשָּׂכְרוֹ, וְדָמָה שֶׁאֵינוֹ
מִפְּסִיד בְּאֻמִּירָה זֹו אֲלֹא שְׂכַר הָאֲזָכְרוֹת. לְפִיכָךְ אִם אָמַר סֵפֶר
תּוֹרָה זֶה, אוֹ תְּפִלִּין אֵלּוּ, עוֹרוֹת שְׁלָהֶן, אֵינָן מְעַבְדוֹת לְשֵׁמֶן
מִתּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמָן לְהַפְסִיד שְׂכָרוֹ, נֶאֱמָן לְפִסְלָן: שֶׁהָרִי הַכֹּל יוֹדְעִין,
שֶׁאִם אֵין הָעוֹרוֹת מְעַבְדִּים לְשֵׁמֶן, אֵין לְכַלֵּן שְׂכַר.

יט. אֵין כּוֹתְבִין תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת, אֲלֹא בְּכַתֵּב אֲשׁוּרִי. וְהִתִּירוּ
בְּסְפָרִים, לְכַתֵּב אֶף בִּיּוֹנֵי בִלְבָד; וּכְבֵר נִשְׁתַּקַּע יּוֹנֵי מִן הָעוֹלָם,
וְנִשְׁתַּבֵּשׁ וְאָבַד לְפִיכָךְ אֵין כּוֹתְבִין הַיּוֹם שְׁלִשְׁתָּן, אֲלֹא אֲשׁוּרִי.
וְצָרִיךְ לְהַזְהִיר בְּכַתִּיבָתָן, כְּדִי שְׁלֹא תִדְבַּק אוֹת לְאוֹת, שְׁכָל אוֹת
שֶׁאֵין הָעוֹר מְקִיף לָהּ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ, פְּסוּלָה; וְכָל אוֹת שֶׁאֵין
הִתִּינוּק שֶׁאֵינוֹ לֹא חֲכָם וְלֹא סָכָל יְכוּל לְקִרוֹתָהּ, פְּסוּלָה. לְפִיכָךְ
צָרִיךְ לְהַזְהִיר בְּצוּרַת הָאוֹתִיּוֹת, שְׁלֹא תִדְמָה הַיּוֹד לְוָאוּ, וְלֹא וָאוּ
לְיּוֹד; וְלֹא כָף לְבֵית, וְלֹא בֵית לְכָף; וְלֹא דָאל לְרִישׁ, וְלֹא רִישׁ
לְדָאל; וְכֵן כָּל כִּיּוּצָא בָּהֶן, עַד שִׁירוּץ הַקּוּרָא בָּהֶן.

כ. עוֹר שֶׁהִיא נְקוּב, לֹא יִכְתֹּב עַל גְּבִי הַנֶּקֶב. וְכָל נֶקֶב שֶׁהִדִּיּו
עוֹבְרַת עָלָיו אֵינוֹ נֶקֶב, וּמִתָּר לְכַתֵּב עָלָיו; לְפִיכָךְ מִתָּר לְכַתֵּב
עַל עוֹר הָעוֹף שֶׁנִּתְּעַבַּד. נֶקֶב הָעוֹר אַחֵר שֶׁנִּכְתֵּב אִם נֶקֶב בְּתוֹךְ
הָאוֹת כְּגוֹן תוֹךְ הָא אוֹ תוֹךְ מִים, וְכֵן בְּשָׂאֵר אוֹתִיּוֹת כָּשֶׁר. נֶקֶב
בִּירֶךְ שְׁלֹאוֹת עַד שֶׁנִּפְסְקָה אִם נִשְׁתִּיר מִמֶּנָּה מְלֹא אוֹת קְטָנָה,
כָּשֶׁר, וְהוּא, שְׁלֹא תִדְמָה לְאוֹת אַחֶרֶת; וְאִם לֹא נִשְׁתִּיר מִמֶּנָּה
מְלֹא אוֹת קְטָנָה, פְּסוּלָה.